Шифр Т910 - 01.

Задания регионального этапа
Всероссийской олимпиады школьников
по татарской литературе
2017-2018 учебный год
10 класс

Уважаемый участник!

Время проведения олимпиады по татарской литературе в 9-11 классах – 180 минут. Максимальное количество баллов – 50 баллов.

Ответы на задания I *части* заносятся в таблицу ответов.

Инструкция по выполнению работы
При выполнении заданий в Таблице ответов под номером выполняемого вами задания поставьте знак «Х» в клеточку, которая соответствует букве выбранного вами ответа.

Таблица ответов

	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10
1)										
2)		X	X		X–	X	X		X	
3)	X			X				X		X
4)										
Задания по 1 баллу 9б.										

1.	Тестлар (дөрес җавапны билгеләгез)	10
1.1.	“Исемдә калганнар” әсәренең авторы 1) А.Гыйлаҗев; 2) Г.Исхакый; ③ Г.Тукай; 4) М.Әмир.	1
1.2.	Татарларның юкка чыгу куркынычы турындагы әсәр исемен билгеләгез: 1) “Татар кызы”; ② “Ике йөз елдан соң инкыйраз”; 3) “Сөннәтче бабай”; 4) “Җан Баевич”.	1
1.3.	“Зәңгәр шәл” драмасының төп герое: 1) Хәдичә; ② Мәйсәрә; 3) Галиябану	1
1.4.	М.Җәлилгә Советлар Союзы Герое исеме бирелде 1) 1945 елда;	1

	2) 1950 елда; 3) 1956 елда.	
1.5.	“Кисекбаш” балетының авторы 1) Ф. Яруллин; 2) Р. Гөбәйдуллин; 3) Ә. Бакиров.	1
1.6.	“Ремарка” сүзенә туры килгән билгеләмәне табыгыз. 1) кечкенә күләмле, эмоциональлеге, ритмик төзелеше белән шигъри сөйләмгә якын булган, лирик-патетик характердагы проза әсәре; 2) драма әсәрләрендә катнашучыларның тышкы кыяфәтен, кием-салымын, үз-үзләрен тотышын, сөйләү рәвешен, уен бара торган күренешне, урынны яки вакытны аңлатып биргән сүзләр; 3) әкият нигезендә, лиро-эпик әсәр нигезендә язылган жанр төре; 4) татар халык авазы иҗатына кергән әсәрнең жанр төре.	1
1.7.	Г.Тукайның “Печән базары, яхуд Яна Кисекбаш” әсәре нинди жанрда язылган? 1) драма; 2) поэма; 3) мәсәл.	1
1.8.	Төмән өлкәсенең күренекле язучысы Якуб Зәнкиевның “Иртеш таңнары” романы кайчан һәм кайда басылып чыга? 1) 1992 елда Уфада; 2) 1993 елда Төмәндә; 3) 1994 елда Казанда.	1
1.9.	Искәндәр, Галия, Вәли, Кадрия, Рафаэль... Бу геройлар кайсы әсәрдән? 1) Г.Ибраһимов “Тирән тамырлар”. 2) Г. Кутуй “Тапшырылмаган хатлар”. 3) Г.Исхакый “Ул әле өйләнмәгән иде”.	1
1.10.	Муса Акъегетнең “Хисаметдин менла” әсәрендә күтәрелгән тема - 1) гаделлек; 2) рухи мирасны саклау; 3) милләтнең артталыгын бетеру.	1
2.	Бирелгән өзекләрнең авторларын, нинди әсәрләрдән алынганлыгын курсәтегез.	10
2.1.	“Мәдрәсәдә бар иде бер таз малай, Бик шаян, шуклык белән мөмтаз малай”. Г. Тукай „Таз”.	2 +
2.2.	“... Нурлы кояш, тулган ай һәм унбер йолдыз Шул төшемдә сәҗдә кылды мина төп-төз, Бу төшемне шулай курдем, һичбер шиксез...” К. Гали „Кыйссаи Йосыф”.	2 +
2.3.	“ Әнкәй орышты тимер ук өчен,	2 −

	Әнкәй орышты бигрәк юк өчен. Җимнәр ташыйдыр кошлар басудан, Әнкәй каргады безне ачудан" Бирелгән өзекнең исемен, жанрын языгыз.	
2.4.	"... Ишек алдына йөгереп чыксам, шатлыгымнан телдән кала яздым. Әнә ул, әнә мин көткән колын! Үзе җирән, аркасыннан бармак киңлеге коңгырт тасма сузылып киткән, алгы аякларының балтырына тикле ак оек кигән..." Г. Ибраһимов „Алмачуар".	2 —
2.5.	"Менә, ниһаять, җомга да килеп житте. Тагын бер сикерәсе дә шимбәне узасы, аннан - якшәмбе. Базар көн. Урыс атнасы. Төрле-төрлечә атап йөртәләр ул көнне. Якшәмбедә - Сабантуй ..." А. Гыйләҗев „Җомга көне кич белән".	2 (2) +
3.	Бирелгән юлларны дәвам итәргә, авторларын, әсәрләрнең исемен күрсәтергә.	10
3.1.	Түзәлмәдем, бардым жырлаучыга, Дидем: " Кардәш, бу көй нинди көй? Җавабында мылмаштышем миңа: „Бу көй бума, - диде, Әлмуки".	5 (4) +
3.2.	И телем, сансыз гасырны...	5 —
4	Төшенчәләрне аңлатыгыз.	10
4.1	Хикәя төшенчәсенә аңлатма бирегез. Аңа хас сыйфатларны күрсәтегез. Фикерегезне мисаллар белән дәлилләгез. Хикәя - зур түгел сөйләм, кайда автор яза берәй хәл турлы. Мисал: Алмачуар.	5 (4) +
4.2	Повесть төшенчәсенә аңлатма бирегез. Аңа хас сыйфатларны күрсәтегез. Фикерегезне мисаллар белән дәлилләгез. Повесть - сөйләм, шулай ук тыш зур түгел, ләкин хикәядән озынрак. Повестьта берничә хәл турлы язына. Мисал:	5 (4) +

5	Иҗади бирем. Шагыйрь Муса Җәлилнең «Моабит дәфтәрләре» циклына кергән шигырьләре хакында нәрсә беләсез? Әлеге циклга кергән шигырьләреннән мисаллар китерегез. Бу «дәфтәр»нең әһәмияте нидән гыйбәрәт? – фикерегезне дәлилләп инша формасында языгыз. Муса Җәлилнең „Моабит дәфтәрләре" циклы минем буенча, бик зур милләт [illegible]. Ул циклның тарихын исебезгә төшереп китик. Муса Залилов, или ничек аны беләләр - Җәлил, икенче Ватан сугышында булган. Шул сугыш вакыт аны дошманнар плена алалар. Пленда булсада, авыр хәлдә калсада, ул шигырьләр язуын ташламаган. Кубесенчә язырга кәгазь юк иде, ручка белән карандашта булмаган. Ә шагыйрь без барыбер эллә кайдан кирәк җитлеле кәгазь табкан, язган. Сугыш вакытта милләт ватандарын күтәрелә, халыкны духовно булсада поддерживать итәргә кирәк. Ә алардан башка, бик күп эмоцияләр, хисләр, фикерләр эллә кайда аларны чыгарырга кирәк бит. Пленнан М. Җәлил кача алмады, 1944 елда аны башка советский солдатлар белән атып үтерделәр. Үзе үлсәдә шигырьләре бөтен калган - „Моабит дәфтәре". циклы. Шагыйрьнең дусты ул дәфтәрләрен саклап калган, сугыштан соң алып кайткан. Ләкин М. Җәлил пленда булгач аның шигырьләрен иң беренче бастырмыйлар, халык дошманы дип бәләләр. Ә соңыннан, берничә елдан соңгына аның шул циклның шигырьләрен халыкка укырга ярый башлый, газиталарда чыгара башлыйлар, бөтен циклын бастыра башладылар китап итеп. „Моабит дәфтәрләре" цикл шигырьләре һәрбер хәрефе белән үткән Ватан сугыш тәэсе белән. Чөнки шагыйрь үзе анда булгач, күргәч, белеп яза бөтен булган әйберне, бөтен андагы булган хәл аның үзенә җитлеле үтеләр. Шул шигырьләренең укысаң аңлыйсың нинди сугышның бите. Ул йомшак итеп язсада, укыган кеше барыбер белә, ничек авыр булган, ничек куркыныч булган. Мин үзем аратам ул циклдан „Кызыл ромашка шигырен". Иң беренче килә үй: ап-ак	10

матур чәчәкләр үсеп утыралар, алар сугышны белмиләр булыр, ул аларны тетмәсен. Әгәр кызыл төскә ромашка да буяла, ул-да белде нәрсә ул сугыш. Шулай итеп мин ромашкаларны кешеләр белән чагыштырам. Берәү кеше үтләсә аны сугыш теймәс дип, ул күрмәс аны. Ә берсе-дә сакланмаган андыйдан, шулдә булмас андый хәл, син аны барыбер күрерсең, ирттән ме соңмы булса да.

Шулай итеп, мин уйлыйм М. Җәлилнең „Моабит дәфтәрләре" циклы буенча онытмаска Ватан сугышын, андагы булган хәлне, кешенең булганга риза булырга, кешенең кыйммәтен белдерә, чын рәхмәт күрсәтә. Һәм кешедә ватандар алкышын елатып тора.

10б.

37б.